

Križem po Kaninu

Kanin je bil ena prvih gora v Julijskih Alpah, ki je obudil zanimanje turistov. Zaslovel je radi lepega pogleda na Benečansko ravan, na Adrijo in na Dolomite. Šteli so ga in ga štejejo še danes, kar se tiče lepote, nad pogled s Triglava, Mangrta in Poliškega Špika. Takoj za Mangrtom so nemški in laški turisti predelali Kanin in je številnih člankov o njem v nemških in laških planinskih vestnikih. Prvi, ki je znanstveno obdelal Kanin, je bil slavni italijanski geograf profesor Giovanni Marinelli. Večina orografskih podatkov kaže na Marinellija in lahko tudi dostavimo, da so še danes skoraj še najbolj zanesljivi. Zadnje desetletje je obdelal Kanin nemški profesor Adolf Gstirner. Kljub vsemu temu so vse izdaje vojaškogeografskega zavoda, kar se tiče nomenklature in potij, netočne in se imena vsako desetletje izpreminjajo. Od slovenske strani se Kanin še ni obdelal, izven par neznatnih člankov.

Prekrižal sem Kanin skoraj na vse strani, zato sem se odločil za poletje 1910 zložiti vse svoje podatke o Kaninu, še enkrat pregledati celo skupino - in kaj povedati. Bil sem dosedaj iz Bovca ponovnokrat po stari in novi poti na Visokem Kaninu; iz Rezije čez Kaninsko planino na Malem in Velikem Kaninu; iz Brd v Reziji na Laški Planji in po celem Kaninskem razu (Kante) sem šel na Veliki Kanin in čez Kaninski ledenik v Nevejo; z Velikega Kanina doli, okoli Črnega Vogla na Laško Planjo in po razu do škrbine v Kamnu in v Brda v Reziji; iz Kaninske kočice nad Baban; iz Kaninske kočice na škrbino v Kamnu in po razu Vrha Žlebe nazaj v Zadnji dol, na Visoko glavo, pod Srednji Vršič in pod Pečmi na Osojnik in Prestreljenek in odtod v kočico nazaj; iz Žage pod Malim Babanskim škedenjem na Veliki Škedenj in čez planino Globoko nazaj; iz Rezijanskih Brd na škrbino Med Baban na Veliko Babo, v škrbino Med Babo in odtod na Malo Babo in po celem razu na avstrijsko-italijanski meji čez Ojstrk, Skutnik, Planjo, Senovik, Kilo, Stregunov Kolk in Kočace v središče Rezije, v Ravnico; čez Krniško planino in Prevalo v Nevejo; čez Korita iz Možnice v Rabeljsko dolino; iz Možnice čez Meli in Črnelo na Črneljsko špico; po robu Velikega vrha do Črneljske špice; iz Kaninske kočice čez Škripo, Ovčjo Škrbino na Prevalo in odtod na Lopo, Vršiče Konjske police, Ovčji Vršič, Črneljsko špico in čez Rupo v Goriško planino v Bovec. - Smem torej z neko zavestjo reči, da Kaninsko skupino dobro poznam. Imel sem vedno zanesljive spremljevalce, izbrane tako, da je vsak svoj oddel poznal od mladega kot kozar in lovec.

Po mojem mnenju so vse zmešnjave v kaninski nomenklaturi nastale vsled nepoznanja domačega narečja, slovenskega in furlanskega. Gstirner in Marinelli sta izgubila izpred oči, da ima vsaka občina svoja posebna imena. Prvi sicer izrecno poudarja, da je treba dajanja imen razumevati le z gospodarskega stališča. Ako se odšteje nekaj fantastičnih oblik gorskih vrhov, ki nehoti izzivajo na primerjanje z živalskimi ali drugimi oblikami ali na imenovanje po posebni barvi

kamenin, so vsa ostala imena dana za rabo pastirja in lovca. Imena vrhom je treba iskati vedno nižje doli, na krajih, ki so gospodarskega pomena ali za pašo ali za lov.

To načelo mi je priprosti kmet Ivan Mlekuž iz Bavšice jako nazorno raztolmačil. Ko sem mu povedal, da sem prišel v Bavšico določiti imena vrhov, se je takole odrezal: »Nam kmetom niso imena gori veliko mar. Za nas je treba imena le, da si med seboj dopovemo, kam imamo iti ali kje kaj iskati. Če izgubim nož na vrhu ter pošljem sina ponj, mu znam to dopovedati tako, da pojde naravnost na mesto, npr.: »Dobiš ga na obrezu nad Rupo v Oblici (t. j. Vrh nad Rupo v Oblici (2238 m). Ako Vam le toliko zadošča, bova pa vse s pridom pregledala.«

Ne sme se pozabiti, da so prebivalci med seboj prav malo v dotiki in v takih legah, kjer jih deli visoko pogorje. Rezijan je kakor odrezan od Žagarja in Žagar od Bovčana. Zato si je tekom stoletij Rezijan, Žagar in Bovčan napravil imena po svoje. Vsak je na jasnem le na svojem mestu. Kadar se pa izprašuje za kraje in gore izven njegovih mej, pa ne le, da ni siguren, marveč si tudi rad izmišlja. V novejšem času so kvarili mnogo gorski vodniki sami. Ti izvedo imena od turistov in jih potem rabijo prav nesmiselno. Tudi iz knjig si naberejo včasih domačini napačna imena. Tako na primer sem izbornega kažipotca Flajsa vprašal, če ve še za kakšno ime za Kanin. Odgovoril mi je: »Sivec«, češ da je to slovensko. Ko sem ga mirno povpraševal, če je to ime rabil kot kožar v mladih letih, se je odrezal naivno, da nikdar, »da pa je bral v neki slovenski knjigi, da Kanin ni nič drugega nego »latinski prevod za ‚Sivec‘«. - Tu se vidi, da malo načitan domačin rad sprejema tudi neistinitosti, ki oddaleč diše po kaki učenosti.

Ime Kanin se ne da (ali težko) razložiti, tako malo kakor Mangrt. Gstirner instinktivno trdi, da mora biti slovenskega izvora. Tudi Rezijani ne poznajo nič drugega nego T'anin (T'janin). Jako značilno je tudi, da gorjani malo razločujejo, kaj je nižje in kaj je višje. Zanje odloča le perspektiva. To, kar je bližje, je tudi višje. Gledal sem raz Babanski Škedenj s prav inteligentnim domačim vodnikom proti Laški Planji in Malemu Kaninu in kazal Veliki Kanin; pa ga je bilo zaman prepričati, da je Laška Planja za celih 250 m nižja od Veliškega Kanina; in čeravno je imel vse zaupanje v mene, ne vem, če sem ga prepričal. Največ so tod pasli svoj čas od žagarske strani, in od nikoder ni direktna višina (Erhebung) tako vsiljiva, kakor gledanje proti Vrhju Laške Planje od žagarskih vrhov. Človek se lahko postavi kjersibodi proti Kaninu, nobena gora mu tako ne imponira kakor Vrh Laške Planje in tik za njo Mali Kanin. Sta kakor zrasla in docela naravno je, da jih pastir smatra za eno samo najvišjo goro. Tik pod Vrhom Laške Planje v razu grebena pa je karakteristična glava, ki se še danes imenuje Kamen. Tam čez je, dasi precej težaven, prehod iz bovške in žagarske stani v Rezijo. Na avstrijsko-italijanski meji je že v davnih časih cvetelo tihotapstvo in največ tihotapev je Furlanov in Rezijanov. Po tej perspektivi je Kamen menda postal tudi ime za Kanin. Dokumentarično je nastopilo ime Kanin leta 1070 poleg Srednjega Vršiča: »Ursinum et Caninum, qui terminant versum Pletium«.

Jezikovna prilagoditev obojih slovenskih imen je očitna in vzporedna. Starejšega latinskega imena ni, in Kanin se da raztolmačiti le iz latinščine. Zaradi tega je Kanin bržkone izkvarjenka za Kamen. —

Da končno ustanovim sporno nomenklaturu, sem Kanin letos (1910) vnovič prekrizal od rezijanske, žagarske in bovške strani.

Tako Tuma pred več kot sto leti ...